

- мира Романа Винара з нагоди 50-ліття його наукової діяльності. — Київ-Нью-Йорк-Торонто-Париж-Львів, 2000. — С. 393-417.
106. *Wiszka Emilian*. Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920-1939, Uniwersytet Mikołaja Kopernika; Wydział Nauk Historycznych, 2000. Kierowane prace naukowo badawcze: 2001-2004: Ukraiński Komitet Centralny 1921-1939. Reprezentacja polityczna emigracji ukraińskiej w Polsce.
107. *Wiszka Emilian*. Prasa emigracji ukraińskiej w Polsce 1920-1939 — Torun; Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2001. — 324 p. +[38] p. of plates.
108. *Wiszka Emilian*. Prasa ukraińskiej emigracji w Pol'shchi, 1920-1939 rr. historyko-bibliograficzne doslidzhennia. — L'viv: L'viv's'ka nauk. biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy, 2002. — 479 p.

In the article deals with materials of epistolary which shows position of I.Ogienka (metropolitan Pariona) to the church question.

Key words and word combination: prosopografiya, Ukrainian Orthodox Church, Ukrainian Patriarchy, derusifikaciya of Ukrainian Church, diaspora.

Отримано: 7.09.2009 р.

УДК 027.7:378.4(477.43)(092)

В. С. Прокопчук

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІВАН ГРИГОРОВИЧ СЛИВКА: ПОДВИЖНИЦТВО У ТВОРЕННІ БІБЛІОТЕКИ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Автор представляє читачеві Івана Григоровича Сливку — сподвижника І.І. Огієнка, одного з фундаторів бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету.

Ключові слова: університет, фундаментальна бібліотека, книги, фонд, читачі.

І.Г. Сливка згадується в працях О.М. Завальнюка [9; 10; 11; 12], В.П. Ляхощького [13; 14], у нарисі історії наукової бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету [16]. Проте згадки ці — лаконічні і, звичайно, недостатньо розкривають його роль у творенні університетської книгозбірні в Кам'янці-Подільському в 1918-1922 рр. Мета статті — заповнити цю прогалину в історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та його наукової бібліотеки.

Іван Григорович Сливка виявився в центрі наукової дискусії про дату початку роботи бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету. Володимир Павлович Ляхощький фіксує такою датою 5 вересня 1918 року [14, с. 88]. Степан Онисимович Сірополько у «Звіті по бібліотеці та читальні Кам'янець-Подільського державного українського університету за півріччя 1918 і

1919 р.», поданому ректору І.І. Огієнку для ознайомлення та висновків, за точку відліку функціонування бібліотеки теж взяв 5 вересня 1918 р. [9, с. 313; 11, с. 13]. Однак є й точка зору, що раніше початку навчання, тобто 1 листопада 1918 р., бібліотека не могла розпочати роботу, що вона й після 1 листопада ще тривалий час налагоджувала справу — облікувала й упорядковувала фонд, каталогізувала літературу, шукала оптимальних способів обслуговування читачів тощо. І це, звичайно, теж правда. Однак все залежить від критеріїв, які ставляться в основу визначення функціональності бібліотеки. У фонді 302-му Державного архіву Хмельницької області зберігається особова справа № 39, а в ній «прохання» викладача Великосорочинської учительської семінарії Івана Григоровича Сливки на ім'я ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету професора І.І. Огієнка від 6 серпня 1918 р. «прийняти його на службу помішником бібліотекаря». На цій заяві є резолюція ректора: «Прийняти з 1.IX.» і дата — «4.IX.1918 р.» [5, арк. 2]. Ознайомлення з таким документом викликає зразу кілька запитань: Чому заява від 6 серпня розглянута майже через місяць? Чому в резолюції від 4 вересня констатується призначення з 1 вересня? Звідки ж взялася дата початку роботи 5 вересня? Відповісти на ці питання з дистанції у 90 років, звичайно, важко. Можна лише припуститись думки, що заява тривалий час йшла до Кам'янця або ж чекала розгляду, приїзду однієї з сторін цих юридичних відносин. Не виключено, що І.Г. Сливка дійсно приступив до роботи ще до офіційного розгляду заяви, а ректор 4 вересня лише зафіксував факт початку роботи з 1 вересня. Тому можна зрозуміти логіку тих, хто за точку відліку початку функціонування бібліотеки взяв наступний після резолюції ректора день — 5 вересня. На наш погляд, якщо бібліотека отримала приміщення, першу партію книг і свого керівника, то це і є ознакою того, що процес розпочався. А тому дата 5 вересня 1918 року є цілком реальною з точки зору відліку функціонування підрозділу, який мав, насамперед, зібрати до початку навчання фонд підручників, посібників, хрестоматійного матеріалу, наукових, довідкових видань, можливо й видати літературу приїжджим викладачам для планування курсів, підготовки перших лекцій, а отже — почав діяти майже на 2 місяці раніше багатьох інших університетських структур. Та й сам І.Г. Сливка 16 жовтня 1922 року, тоді виконуючий обов'язки бібліотекаря, у заяві до бюро Кам'янець-Подільського ІНО твердив, що «з 1 вересня 1918 року і до 1 січня 1919 року я майже сам працював у бібліотеці» [5, арк. 23]. А 22 жовтня в газеті «Свято Поділля» вже повідомив про перші кроки бібліотеки, мету і завдання її колективу, готовність обслужити студентів-першокурсників [17].

Для мене тривалий час питання було в іншому: чому ректор професор І.І. Огієнко, який не тільки теоретично, а, як показав час і практика, високо оцінював роль і значення бібліотеки в діяльності навального закладу, який не раз заявляв, що без бібліотеки — немає університету, раптом прийняв на відповідальну посаду, по-суті, керів-

ника тільки що заснованої і далеко не упорядкованої книгозбірні, І.Г. Сливку, нікому не знайому в Кам'янці-Подільському людину, та ще й не тільки без бібліотечної, а й взагалі вищої освіти? Думка про те, що саме в такий спосіб Іван Іванович Огієнко віддячив своєму колишньому вчителю по Брусилівській двокласній школі за його розуміння і підтримку в шкільні роки була логічною, але не до кінця переконливою. Адже багатоаспектна бібліотечна робота далеко не проста. Поставити під удар початок навчального року в одному з перших українських національних вузів такий досвідчений учений і керівник не міг. Цей сумнів виявився цілком оправданим, коли вдалося глибше пізнати життєвий шлях і трудовий досвід першого керівника (нехай і в статусі помічника бібліотекаря, по сьогоднішніх мірках — заступника директора) університетської книгозбірні.

Іван Григорович Сливка народився 23 червня 1869 року в селянській родині в містечку Тальному Уманського повіту на Київщині. Протягом двох років — 1876-1878 рр. — навчався в місцевій церковно-парафіяльній школі. З відкриттям у Тальному 1878 року двокласної міністерської школи перейшов туди і 1882 року успішно закінчив навчання. Мав хист і до столярного ремесла, тому того ж року вступив до Київської Олександрівської ремісничої школи, яку закінчив 1886 року. 17-річного здібного випускника директор запросив до роботи в школі на посаді підмайстра [5, арк. 2].

Після року праці усвідомив, що без добротної педагогічної освіти, перспективи на шкільній ниві не буде. Тому 1887 року поступив у Коростишівську учительську семінарію і за три роки наполегливої праці здобув фах учителя.

Призначення отримав у Димерську однокласну початкову школу Київського повіту, викладав грамоту. 1892 року побував на курсах у Києві і опанував методикою викладання ручної праці, що в сукупності з професією столяра, здобутою в ремісничій школі, давало йому чималі переваги над фахівцями подібного профілю і не раз ставало в пригоді.

1893 року 24-річного вчителя було висунуто на вищу посаду — завідувача Брусилівською двокласною школою. Тут і застав Ваню Огієнка, вдовиного сина, талановитого до наук, але позбавленого батьківської підтримки. Й супроводжував його навчальні зусилля аж до 1896 року — закінчення школи. Намагався допомогти в здобутті знань, виборі життєвої стежки. У Брусиліві Іван Григорович відкрив вечірній клас для дорослих. А ще — заснував бібліотеку для учнів і дорослих, куди, з його точки зору, придбав «майже всі найкращі книги, які тільки дозволяв закон містити в шкільних бібліотеках». До читання бібліотечних книг залучив й Івана Огієнка, скеровував цей процес у бік опанування українською літературою, історією, формування у хлопця національного світогляду. Бібліотека стала помітним у Брусиліві центром освіти і культури. І.І. Огієнкові запам'яталось це, як і роль його учителя Івана Григоровича в організації роботи шкільної бібліотеки [5, арк. 3 зв.].

У 1902-1905 рр. І.Г. Сливка — у Бирзульській двокласній школі південно-західної залізниці. 1 січня 1905 року очолив Крижопільську двокласну школу тієї ж південно-західної залізниці й пропрацював там майже 10 років.

1 вересня 1914 року перейшов у зразкову школу Великосорочинської учительської семінарії й, водночас, став викладачем ручної праці в самій семінарії. Тут застали його революційні події і національно-визвольні протистояння, що почали відлік з лютого 1917 року [5, арк. 2 зв.].

Цього року, з 6 квітня по 15 жовтня, жив удома, у Тальному і, як людина неспокоїної вдачі й патріот за світоглядом, взяв активну участь у громадсько-політичному житті краю. У квітні заснував селянську спілку, до якої спочатку записалося 200 селян, а через 2 тижні — 600 душ — чоловіків і жінок. Згодом пошириу справу на волость — почав формувати волосну селянську спілку.

Як педагог, виступив з ініціативою відкриття в Тальному літніх курсів грамоти для дорослих, був підтриманий як представниками влади, місцевого вчителства, так і жителями містечка. На курси записалося 1500 дівчат і 21 хлопець. Із-за нестачі приміщень і педагогічних кадрів відібрав лише 280 зовсім неграмотних молодих людей, сформував 7 груп. Заняття розпочалися 15 травня. На плечі завідуючого звалилася низка турбот — забезпечення груп викладачами, класним обладнанням, літературою. Одну групу вів сам. Зважаючи на масовий ентузіазм земляків — їх потяг до грамоти, у складі делегації шкільно-просвітної комісії містечкової ради їздив до попечителя Київського шкільного округу, щоб добитися фінансування освітніх заходів, відкриття паралельних класів при вищій початковій та двокласній школах. Він домігся відкриття в Тальному безплатної бібліотеки — читальні і, спираючись на досвід, здобутий ще в Брусиліві, взявся творити містечкову книгозбірню, яка до кінця літа в умовах війни і революційного протиборства отримувала 20 часописів українською та російською мовами. Його стараннями новий навчальний 1917-1918 рік тальнівські хлопчики і дівчатка розпочали в щойно відкритій чотирьохкомплектній початковій школі.

Іван Григорович брав участь у виборах містечкової ради, сам ввійшов до шкільно-просвітної комісії, продовольчого комітету. На прохання громадськості очолив волосну комісію по виборах волосних і повітових гласних [5, арк. 4].

Власне, до Кам'янець-Подільського державного українського університету прибув зрілою 49-річною людиною з досвідом педагогічної, бібліотечної та й організаторської роботи, який почав втілювати в практику розбудови університетської книгозбірні.

Головним напрямом бібліотечної роботи завжди було і залишається комплектування фонду, його удосконалення. Починати доводилося з перших 114 книг, переданих бібліотеці професором І.І. Огієнком. Ректор через пресу і листовно звертався до керівників наукових установ, навчальних закладів, різних товариств, приватних осіб з про-

ханням «докласти своїх зусиль до збудування нового культурного огнища і подарувати в бібліотеку університету книжок, що в їх тепер відчувається особлива потреба і що їх немає змоги придбати навіть за великі гроші» [14, с. 89]. На його прохання 408 томів наукової літератури надійшло від Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка з Львова, 6600 книг передав губстаткомітет, міська чоловіча гімназія виділила 2716 примірників, суттєво поповнили бібліотеку раритетами Подільська духовна семінарія, Київський університет, Подільське церковне історико-археологічне товариство, очолюване Ю.Й. Сіцінським [16, с. 17]. Юхим Йосипович подарував бібліотеці 59 стародруків, 30 томів Актів Віленської архівної комісії, 30 книг різного змісту, а також 23 книги з власної збірки [18, с. 81]. За дорученням С. Петлюри військово-архівна комісія Головного управління мистецтв уряду УНР передала в повне розпорядження університетської бібліотеки архіви дворянського зібрання та колишнього жандармського управління. Щедрий книжковий дар зробив департамент середніх і вищих шкіл Міністерства народної освіти. 10 пудів книжок для університету доставила літаком в Україну дипломатична місія УНР у Румунії. Літературу дарували викладачі, службовці університету, зокрема М. Митьків – 2230, С. Русова – 642, П. Бачинський – 273 примірники. Університетська книгозбірня поповнювалася й за рахунок книг покинутих поміщицьких маєтків Кам'янецьчини, Вінниччини. Характерний для цього випадку приклад учителя Пащенка Михайла Васильовича. Він не тільки передав свою бібліотеку університету, а й попросився допомогти бібліотекарю упорядковувати фонд [16, с. 18]. Ректор поставив завдання викладачам готувати підручники й навчальні посібники, які також поповнювали бібліотечні книжкові полиці. За два роки бібліотека збрала фонд у 35951 примірник, 17286 із них були подаровані [16, с. 22]. А 1922 року, під кінець роботи І.Г. Сливки в університеті, спільними зусиллями та за його безпосередньої участі фонд склав 44000 документів [12, с. 130].

4 листопада 1918 року на допомогу Івану Григоровичу прийшов настоятель університетської Миколаївської церкви протоієрей Юхим Сіцінський [3, арк. 3]. Він також мав досвід бібліотечної роботи, бо з 1903 року, очолюючи Подільське церковне історико-археологічне товариство, піклувався станом єпархіальної бібліотеки з фондом духовно-моральної за змістом літератури та, власне, — і бібліотеки самого Товариства, в якій переважала історична література. Як автор низки особистих видань, редактор газети, журналу й збірника наукових праць, він знав ціну друкованого слова, мав навички наукової обробки, систематизації і збереження літератури. Тому всі зусилля спрямовував на впорядкування фонду, доведення його до читачів. І хоча 20 лютого 1919 року Юхим Йосипович за його ж заявою був увільнений від обов'язків помічника бібліотекаря «позаяк призначений приват-доцентом по кафедрі церковної археології» [3, арк. 19], все ж і в наступні роки він не поривав зв'язків з бібліотекою, очолив Бібліотечну комісію, сприяв вирішенню питань придбання книг, бібліотечних меблів, поліпшення

якості обслуговування читачів. І.Г. Сливці було з ким радитись, вирішувати невідкладні питання. І лише 1 січня 1919 року був призначений бібліотекар — керівник книгозбірні. Ним став Микола Антонович Плевако, приват-доцент, філолог [1, арк. 1]. Наприкінці квітня 1919 року в бібліотечний колектив влився Михайло Ілліч Ясинський, згодом визначний бібліотекознавець, бібліограф, автор низки теоретичних і методичних праць з питань бібліотечної роботи.

1919 рік в історії Кам'янця-Подільського був особливим, динаміка подій — надто високою. Протягом року влада мінялася кілька разів. П'ять місяців місто було державним центром УНР, тут зосередилася політична й літературно-мистецька еліта, формувалася внутрішня і зовнішня політика, спрямована не тільки на те, щоб вистояти, а й утверджувати українську незалежність в усіх галузях суспільного життя. Наука, освітня й культурно-мистецька діяльність у значній мірі концентрувалася в державному українському університеті. Бібліотека ж відігравала неабияку роль.

3 травня 1919 року і до призначення С.О. Сірополка Іван Григорович знову очолював бібліотеку, працював, як згадував пізніше, з 8 до 23, а то й 24 години. Більше того, коли в університеті із 32 служників залишилося 8, він на прохання ректора взяв на себе обов'язки ексекютора, тобто — завідуючого господарством, наглядав за збереженням майна [5, арк. 23зв.]. Щоразу відчував, як його організаторський талант і можливості випираються в глухий кут недостатньої освіти. Тому за порадою ректора став студентом університету. Тоді чимало студентів і вчилися, і працювали. Лев Биковський, наприклад, навчаючись в університеті, став одним з кращих бібліотечних працівників, бібліотечну працю ще з студентської пори почав М.З. Суслопаров.

І.Г. Сливка не тільки виконував технічну роботу, а й брав активну участь в управлінні бібліотечними процесами, формуванні основних бібліотечних документів [2; 6; 7]. Як член Бібліотечної ради щотижня на її засіданнях вносив пропозиції щодо вирішення актуальних бібліотечних питань, брав на себе низку завдань, які треба було невідкладно вирішувати. 14 травня 1920 року у зв'язку з виїздом С.О. Сірополка знову був призначений тимчасово виконуючим обов'язки бібліотекаря. 18 травня просив «передати город при садибі університету, яким користувався п. Сірополко», аби встигнути посадити які овочі [5, арк. 12].

Умови, в яких працював бібліотечний колектив, були, м'яко кажучи, не простими. Невеликий штат не встигав забезпечувати всі процеси, гальмувалася каталогізація поступлень, а отже — доведення літератури до читачів. Ці питання розглядала створена в жовтні 1918 року Бібліотечна комісія, а 17 вересня 1919 року — Рада професорів. До упорядкування фондів, створення довідкового апарату бібліотеки були залучені професори, доценти, службовці [12, с. 128]. Восени та взимку температура в бібліотечному приміщенні, що розташовувалося в колишньому гімнастичному залі під церквою, рідко перевищувала плюс 6 градусів.

На початку 1921 року відбулася низка реорганізацій. 9 січня університет був реорганізований в Академію теоретичних наук, 2 лютого — в Інститут теоретичних наук у складі трьох автономних інститутів — фізико-математичного, гуманітарного і сільськогосподарського. Незабаром, 26 лютого, Укрголовпрофос ліквідував Інститут теоретичних наук, а на його базі утворив два самостійних вищих навчальних заклади — Інститут народної освіти та Сільськогосподарський інститут. Удару зазнала й бібліотека. Частина дуже цінної наукової та навчальної літератури була вивезена і склала в Тарнові (Польща) Бібліотеку Кам'янець-Подільського державного українського університету зі своїм «Положенням про бібліотеку», «Правилами користування бібліотекою», завідуючим, обов'язки якого за наказом І.І. Огієнка виконував Дмитро Олексюк [15]. Частина фонду відійшла до сільгоспінституту. Багато в чому доводилося починати спочатку, пригадавши досвід комплектування фонду в 1918-1919 рр.

До всього цього добавилися репресивні дії влади, обшуки і вилучення літератури, чистки й арешти. 1 січня 1921 року чекісти вилучили 3 кошики документів, 4 січня — комплект газет «Слово», «Подільський край», під час одного з обшуків навіть зривали підлогу [12, с. 130]. У березні 1921 р. були проведені обшуки на квартирах викладачів і службовців, частина з них без пояснення причин і пред'явлення звинувачень попала до в'язниці. Не уник арешту й І.Г. Сливка, забраний водночас з викладачем Матвієвським, ексектором Давидовичем-Давиденком та його помічником Богушом [8, с.393]. Арешт був нетривалим, Іван Григорович скоро приступив до виконання функціональних обов'язків. 15 липня попросив ректора надати йому відпустку для поїздки до Вінниці, Крижполя, Тального. При цьому мотивував, що за період 1918-1921 рр., час служби в університеті, відпусткою не користувався. Свого старшого помічника підтримав і бібліотекар М.І. Ясинський [5, арк. 14]. Але відпустка не відбулася — не видавались перепустки на проїзд. А згодом, 8 жовтня, за наказом політ комісара С. Чалого відпустки були взагалі відмінені.

1922 року ситуація погіршала. У ході чергової чистки був звільнений з посади бібліотекаря М.І. Ясинський, мотивація — факт видачі студенту клерикальної літератури [16, с. 57]. Обов'язки керівника бібліотеки знову перейшли до І.Г. Сливки. В умовах голоду на Поволжі і півдні України, посилення дефіциту продуктів, а звідси — росту цін, зарплатні не вистачало навіть на харчування. Тому 28 червня на пропозицію ректорату взяв на себе ще й завідування інститутською майстернею «за платню шість пудів житнього борошна на місяць», яке поступало з підпорядкованого інституту млина в с. Цвіклівці [4, с. 1]. 5 серпня отримав завдання провести ремонт млина і менш ніж за місяць відремонтував пальці й турбіну, забезпечив його пуск [4, арк. 15]. Проте платню, обумовлену договором, не отримав і заявами про це нагадував керівництву інституту не один раз.

До цих труднощів добавилися родинні проблеми. Після смерті брата — пораненого фронтовика — в Тальному залишилася його дру-

жина і троє дітей, яким Іван Григорович передав у користування побудовану ним хату з городом і якимось польовим наділом, що дістався від померлих батьків. Братова дружина листом повідомила, що комнезам хоче відібрати хату, город і польовий наділ, оскільки господар на місці не проживав. А це означало, що сироти — братова сім'я та й він могли залишитися без гарантованої підтримки [5, арк. 22]. Івану Григоровичу виповнилося 53 роки, і він вважав, що не міг в старості та у випадку хвороби залишитися без притулку. Тому 16 жовтня 1922 року попросив звільнити його з посади виконуючого обов'язки бібліотекаря з 1 грудня, бо вважав, що за цей час передасть фонд, дати йому розрахунок за завідування майстернею, ремонт млина хоча б зерном, щоб міг протриматися 2-3 місяці до трудовлаштування в Тальному. А ще просив довідку про те, що фронтові дії в проміжку Кам'янець — Київ у 1919-1920 рр. не дозволили йому виїхати додому, як, і відсутність перепусток у 1921 році та матеріальні труднощі в 1922 році [5, арк. 23зв.].

Ці труднощі 1922 року відчував не тільки він один. У листопаді 1922 року працівник бібліотеки М.З. Суслопарів просив відпустити його додому на Чернігівщину, оскільки зовсім виснажився від постійного недоїдання й захворів. Заяву 13 листопада завізував керівник бібліотеки І.Г. Сливка, якою визнав факт голодування колеги й зауважив, мабуть, з надією отримати розрахунок, що й сам «з початку місяця три дні був без обіду, бо не мав чим заплатити в їдальню», й додавив, що «знов прийдеться перейти на пісний куліш без хліба, бо не маю ні грошей, ні борошна» [5, арк. 9].

Передача бібліотеки затягувалася. 4 грудня 1922 року письмово нагадував ректору, що вже три тижні як звільнився з посади завідувачого майстернею, а розрахунку не отримав [4, арк.12]. 12 грудня просив виділити для опалення «казенної квартири» належних йому 30 фунтів дров на добу [5, арк. 17зв.]. А 6 січня 1923 року письмово повідомив ректору про закінчення передачі фонду своєму наступникові М.З. Суслопарову [5, арк. 18]. Бібліотеку передав у функціональному стані з фондом понад 44 тис. документів, колектив забезпечував виконання покладених на нього обов'язків. Натомість отримав довідку, яка засвідчувала факт його роботи в Кам'янці-Подільському з 1 вересня 1918 року, переміщення по службі та навчання у вузі протягом 8 триместрів [5, с. 24].

У різний час його колегами були Ю. Сіцінський, М. Плевако, Л. Биковський, С. Сірополко, М. Ясинський, І. Ардатов, В. Вікул, О. Гадзинська, О. Гудзій, К. Значківська, В. Кімель, О. Кімель, З. Опольська, С. Соханевич, В. Харків, О. Харківа, О. Яценко, О. Федорова, М. Суслопарів та інші. Він вчився у багатьох із них, водночас передаючи й колективу свій досвід, наполегливість, трудове завзяття. 1922 року, покидаючи університетську бібліотеку, М.І. Ясинський, як колишній її керівник, так охарактеризував внесок Івана Григоровича у творення книгозбірні: «Праця т. Сливки по упорядкуванню бібліотеки в перші часи у виключно тяжких умовах, гадаю, знайде

відповідну оцінку в більш докладному огляді бібліотеки за перші п'ять років. Тов. Сливка — це ретельний хазяїн, який піклувався за бібліотеку ІНО більш, чим за самого себе» [16, с. 53].

Кам'янецький період у житті й діяльності І.Г. Сливки був найяскравішою сторінкою його біографії. Наступний етап життя залишається за мажею даної статті і вимагає нового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). — Ф.Р — 166. — Оп. 12. — Спр. 5953 — Особова справа Плевако М.А. — 9 арк.
2. Державний архів Хмельницької області. — Ф.Р. — 302. — Оп. 1. — Спр. 366. — Арк. 96.
3. Там само. — Оп. 2. — Спр. 444 — Особова справа Сіцінського Ю.Й., приват-доцента по кафедрі мистецтва. — 42 арк.
4. Там само. — Оп. 2. — Спр.451 — Особова справа завідуючого майстернею Сливки Івана Григоровича. 28.VI. — 20.XII. 1922 р. — 14 арк.
5. Там само. — Оп. 3. — Спр. 39 — Особова справа молодшого помічника бібліотекаря Сливки Івана Григоровича. 1918-1922 рр. — 25 арк.
6. Там само. — Ф.Р. — 582. — Оп.1. — Спр.89-а — Звіт по бібліотеці та читальні К-ПДУУ з піврччя 1918-1919 рр. — 80 арк.
7. Там само. — Спр. 91. — 16 арк.
8. Адамський В.Р. Юхим Сіцінський: перша хвиля репресій / В. Р. Адамський // Освіта, наука і культура на Поділлі: зб. наук. праць. — Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2008. — Т. 11. — С. 393-404.
9. Завальнюк О.М. Українська еліта і творення національної університетської освіти: фундатори і будівничі (1917-1920 рр.) / О. М. Завальнюк. — Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2005. — 496 с.
10. Завальнюк О.М. Історія Кам'янець-Подільського державного університету в іменах (1918-1921 рр.) / О.М. Завальнюк. — Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2006. — 632 с.: іл.
11. Завальнюк О.М. С.О. Сірополко і розвиток фундаментальної бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету / О.М. Завальнюк // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство / редкол. : О.М. Завальнюк (голова), В.С. Прокопчук (відп. ред.) [та ін.]. — Кам'янець-Подільський: К-ПНУ, 2008. — Вип. 1. — С. 11-18.
12. Кам'янець-Подільський національний університет / редкол.: Завальнюк О.М., Смолій В.А. [та ін.]. — К.: Вид-во Логос Україна, 2008. — 199 с.: іл.
13. Ляхоцький В. П. Тільки книга принесе волю українському народові... Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона) / В.П. Ляхоцький. — К.: Вид-во Олени Теліги, 2000. — 664 с.
14. Ляхоцький В.П. Книга творить людину... (сторінка з літопису заснування університетської бібліотеки в Кам'янці-Подільському) / В.П. Ляхоцький // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство... — С. 88-99.
15. Прокопчук В. С. Друге життя бібліотеки Кам'янець-Подільського державного університету / В. С. Прокопчук, Л. Ф. Філінюк // Студентський меридіан. — 2007. — 30 серпня.
16. Прокопчук В. С. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розквіту: іст. нарис / В. С. Прокопчук,

- Л. Ф. Філінюк; Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Наукова бібліотека. — Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. — 284 с.: іл.
17. Сливка І. Бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету // І. Сливка // Свято Поділля: одноденна газета Подільської «Просвіти». — 1918. — 22 жовтня.
18. Трембіцький А. М. Бібліотекознавча діяльність родини Січінських-Січинських / А.М. Трембіцький // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство... — С. 78-87.

The author introduces to the readers Ivan Hryhorovych Slyvka, I.I. Ohienko's fellow-champion, one of the founders of the Kamianets-Podilsky state Ukrainian university's library.

Key words: university, fundamental library, books, fund, readers.

Отримано: 8.04.2009 р.

УДК 821.161.2'04.09

О. А. Рарицький

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОБРАЗ КНЯЗІВ ОСТРОЗЬКИХ У ТВОРЧОСТІ ГЕРАСИМА ТА МЕЛЕТІЯ СМОТРИЦЬКИХ

У статті подається характеристика образу князів Острозьких у реценції Герасима і Мелетія Смотрицьких. У їхній художній інтерпретації з'ясовується значення політичної, релігійної, культурологічної діяльності роду князів Острозьких.

Ключові слова: князі Острозькі, православ'я, панегірик, Острозька академія, геральдична поезія.

Рід князів Острозьких відіграв особливу роль в політичному, національному, культурно-освітньому житті України середини XIV — початку XVI століть. Саме із часів занепаду Галицько-Волинського князівства, коли західноукраїнські землі перебувають під впливом Литовського князівства, а згодом Речі Посполитої під їхньою безпосередньою дією відбувається масштабна робота, пов'язана із культурницькими процесами, спрямованими на розвиток науки, освіти, друкарства у регіоні. Князя резиденція, місто Острог, майже три століття був важливим центром здійснення та реалізації державницької та релігійної політики князів. Як зазначає І.Огієнко (Митрополит Іларіон), «князі Острозькі рано виробили собі славу опікунів православного народу та його православної віри, а місто Остріг стало центром цього кількавікового опікунства» [1, с.12].

Князі Острозькі у національній історії залишилися палкими борниками православ'я. Біля витоків релігійно-просвітницької діяльності роду стоїть Волинський і Сіверський князь Федір Острозький (1386-1441) — видатний політик і полководець, Обороняючи